

INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TA'LIM JARAYONINI BOSHQARISH**Sharipov Asilbek Farxodovich**O'zbekiston Respublikasi Oriental universiteti
1-bosqich magistranti.

XXI asrda ta'lim jarayonini samarali tashkil etish va boshqarish innovatsion texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq bo'lib bormoqda. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim sifatini oshirish, o'quv jarayonini interaktiv va moslashuvchan qilish imkonini bermoqda. Sun'iy intellekt, virtual va kengaytirilgan reallik, raqamli ta'lim platformalari va masofaviy o'qitish tizimlari kabi innovatsion texnologiyalar zamonaviy ta'lim tizimida muhim o'rin egallaydi. Ushbu maqolada innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim jarayonini boshqarishning asosiy tamoyillari, afzalliklari va muammolari tahlil qilinadi.

Bugungi kunda axborot ko'lami juda keng bo'lib rivojlanib bormoqda. Shu bilan bir qatorda internetsiz ishlaydigan tashkilot, muassasa va idoralar qolmagan bo'lsa kerak. Ayniqsa, ta'lim tizimida innovatsion metodlar bilan ishlash juda katta yo'lga qo'yilmoqda va bu anchagina ijobiy natija berib kelmoqda. Har bir pedagog bo'lsin yoki tibbiyot hodimi qay sohani egallashidan qat'iy nazar egallagan sohasiga kirib borar ekan kompyuter texnologiyalarini yaxshi bilgan va puxta egallagan kadrlarga doim ham har joyda ehtiyoj sezilgan. Innovatsion yangilik va metodlar bilan ishlash ham sohada, ham kasb egasida katta o'sishga sabab bo'lmoqda.

Hozirgi kunda ta'lim muassasalari an'anaviy usullardan raqamli texnologiyalarga o'tish jarayonini boshdan kechirmoqda. Innovatsion texnologiyalar quyidagi jihatlarda ta'lim jarayoniga ta'sir qiladi:

- Interaktiv ta'lim: Raqamli doskalar, interaktiv simulyatorlar va o'yinlashtirilgan o'quv dasturlari ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qiladi.
- Moslashuvchan ta'lim: Sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan tizimlar har bir o'quvchining individual xususiyatlariga mos ravishda ta'lim materiallarini taqdim etadi.
- Masofaviy ta'lim: Onlayn platformalar orqali istalgan joydan bilim olish imkoniyati yaratilmoqda.

Shuni ham aytish joizki, sun'iy intellekt ta'lim jarayonini optimallashtirish va individual yondashuvni ta'minlash imkonini beradi. AI asosida ishlab chiqilgan tizimlar quyidagi vazifalarni bajaradi:

- Talabalarning bilim darajasini baholash va ularga moslashtirilgan topshiriqlar berish
- O'quv dasturlarini shaxsiylashtirish
- O'qituvchilarga statistik tahlillar asosida o'quv jarayonini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar berish

Ta'lim tizimidagi innovatsiyalarni tasniflashda quyidagi xususiyatlarga e'tibor qaratish mumkin:

- faoliyat yo'nalishiga qarab, nazariy va amaliy (pedagogik jarayondagi, boshqaruvdagi, o'qitish tizimidagi);
- kiritilgan o'zgarishlarning tavsifiga ko'ra (lokal, modulli, tizimli, tezkor);
- kelib chiqish manbasiga ko'ra (ta'lim muassasasi jamoasi uchun ichki yoki tashqaridan olingan);
- innovatsiyalar, odatda, bir necha muammo kesishgan paytda vujudga keladi va, umuman, yangi masalalarni hal qiladi, pedagogik jarayonning uzluksiz yangilanib borishiga olib keladi. Bu o'rinda, muammolar va maqsadlar kesishgan holatda.

Yangiliklarni joriy qilish tushunchasi, nazarimizda, yangilik hamda ana shu yangilikni amaliyotga joriy etish jarayonidir.

Yangilik –bu alohida olingan shaxs uchun yangi bo'lgan g'oya, bu g'oya obyektiv ravishda yangi yoki yangi emasligi ahamiyat kasb etmaydi, biz uni vaqt bo'yicha yangilik ochilgan payt yoki undan birinchi marta foydalanilgan paytda aniqlaymiz.

Yangilikni joriy qilish predmet mazmuniga ko'ra uchta asosiy guruhga bo'linadi:

1. Texnik –texnologik,tizimli.
2. Mahsuliy yoki natijaviy.
3. Ijtimoiy.
 - a) iqtisodiy;
 - b) tashkiliy-boshqaruv;
 - d) xususiy-ijtimoiy;
 - e) huquqiy.

Shuningdek, ta'lim tizimida VR va AR texnologiyalari o'quvchilarga real hayotda amalga oshirib bo'lmaydigan tajribalarni sinab ko'rish imkoniyatini beradi. Masalan:

- Tibbiyot talabalari murakkab jarrohlik amaliyotlarini simulyatsiya orqali o'rganishi mumkin
- Tarix darslarida tarixiy voqealarni jonlantirish
- Muhandislik sohasida texnologik jarayonlarni modellashtirish

Bundan tashqari, katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish orqali ta'lim jarayoni yanada samarali boshqarilishi mumkin. Big Data texnologiyalari quyidagilarga imkon beradi:

- O'quvchilarning muvaffaqiyatlarini oldindan prognoz qilish
- Dars jarayonini yaxshilash uchun ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish
- O'quvchilarning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos keladigan o'quv dasturlarini yaratish

Innovatsion texnologiyalar ta'lim tizimiga katta foyda keltirsa ham, ularni joriy etishda qator muammolar mavjud:

- moliyaviy resurslarning yetishmovchiligi
- o'qituvchilarning tayyorgarlik darajasi

Ilm-fan, texnika, ishlab chiqarish va texnologiyaning jadal rivojlanishi jamiyat hayotining barcha sohalarida taraqqiyotining yangi istiqbollarini ochib berdi. Insoniyatning davlat va jamiyat qurilishiga doir asriy tajribalari ijtimoiy munosabatlarni yangicha yondashuvlar asosida tartibga solish borasidagi ilg'or yondashuvlarning qaror toptirilishiga olib keldi.

Ilm-fan, madaniyat va ma'rifat har qanday mamlakatni yuksaklikka ko'taradi, uning taraqqiyotini ta'minlaydi, kelajagini oldindan ko'rsatib beradi.¹

Xulosa qilib aytganda, Innovatsion texnologiyalar zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib, o'qitishning samaradorligini oshirish, individual yondashuvni ta'minlash va ta'lim sifatini yaxshilash imkoniyatini beradi. Sun'iy intellekt, raqamli platformalar va virtual reallik texnologiyalarining ta'lim tizimiga integratsiyasi o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qilishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bunday texnologiyalarni tatbiq etishda pedagoglarning tayyorgarligi va infratuzilmaning rivojlanishi muhim omil hisoblanadi. Kelajakda innovatsion texnologiyalar asosida ta'lim jarayonini yanada samarali boshqarish va rivojlantirish ta'lim sifati va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. N.N.Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik maxorat.-T.: TDPU. 2003.
2. Ishmuhamedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. - T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2005.
3. Yo'ldoshev J.G'. J.G'.Yo'ldoshev. Ta'lim yangilanish yo'lida.-T.: O'qituvchi. 2000.

¹ Yo'ldoshev J.G'. J.G'.Yo'ldoshev. Ta'lim yangilanish yo'lida.-T.: O'qituvchi. 2000.